

За поезията на Иван Пейчев Интервю с Николай Калев

Интервюто с Николай Калев Бистра Велчева, член на Литературния клуб "Йордан Кръчмаров" Балчик и дългогодишна приятелка на сем.Калеви, започна още тук, в Художествената галерия "Балчик", непосредствено след презентацията за поета Иван Пейчев. Фото: /Б.Т./

Въпрос: Г-н Калев, Вие бяхте жител на град Балчик, години наред известен и уважаван летец – изстребител. Днес сте пак сред нас като гост на града ни. Как се чувствате в това ново качество?

Отговор: Качеството не е ново, защото аз се чувствам още от есента на 1969 година жител на Балчик – той ми е като втори роден град. Тук започнах военната си служба като млад военен пилот, заедно с други мои съвпускници и колеги. Имах много добри и интелигентни командири, а службата беше много напрегната – полети и дежурства, дежурства и полети, денем и нощем. Имаше тежки, дори трагични моменти, но все пак това е младостта ни, а спомените ни топят и след много години.

Тук се роди моят син Любомир – за него Балчик е роден град. Дори, когато се завърнах от военната академия в Москва и започнах службата си на летище Равнец, Бургаско, аз не съм се разделял с Балчик и много често бях тук – двете летища бяха в състава на един авиационен полк.

Накрая на военната си служба си построих вилничка във в.з. „Сборно място“. Ще кажете: „Защо не по Южното Черноморие, а в Балчик?“ Балчик е прекрасен град! Аз не обичам големите градове – шумни, хората напрегнати, отчуждени, а в малките градове, като че ли всички се познават и са приятели. Аз имам много познати и приятели в Балчик, не само сред военнослужещите. Освен това, вижте каква уникална природа има Белият град – сицилиански пейзажи, бели баири, „сребърна“ растителност, с акценти от масленозелени петна. Има интересна архитектура – смесица на неокласицизъм и ориенталски стил, ново строителство и всичко това амфитеатрално като в Търново. Някои къщи – като че ли чайки, са кацнали на високите хълмове... А историята на града – многохлядна, а морето? Ах, морето! Чрез него Балчик диша, живее и мечтае... А там, на хоризонта, небето и морето се

целуват. Има ли по-голяма красота пред тая необятна морска шир?...

Затова в Балчик се чувствам винаги прекрасно, а днес вдишвам с пълни гърди морския въздух, примесен с аромата на цъфналия люляк и момината съзла...

Въпрос: Имали сте щастието да бъдете близо до известния поет Иван Пейчев. С какво ви е привлякъл той, с какво Ви е впечатлил?

Отговор: Не бих казал, че съм бил много близък с Иван Пейчев. Семействата ни бяха близки, а баща ми – художникът Любен Петков, бе първи негов приятел. Чичо Иван напусна Шумен твърде отдавна – в началото на 50 – те години, когато аз бях малък, 4 – 5-годишен. Спомените от тогава са бледни. Виждали сме се след това два – три пъти, но за малко.

Колкото до впечатленията, които е оставил у мен – те са подсилени и от спомените и разказите на баща ми за него. Човекът Иван Пейчев е неординарна личност. Такъв човек не може да подминеш, без да се обвърнеш. Висок като тръстика, леко накуцваш, слабоват като чироз, но със силно впечатляваща глава – високо чело, признак на дълбоки мисли и емоции, дълга коса, а очите – дълбоки, замечтани на моменти, присвити, когато са гневни, топли в момент на нежност и любов – истинско отражение, огледало на неговата поетична душа. Образът му веднага те грабва и покорява. Слушаш го като източен мъдрец и пророк.

Като поет, Иван Пейчев е многопластов, дълбок като дълбините на морето. За мен той е една цяла Вселена, един космос. Колкото и да са писали критиците за него, винаги може да се каже и напише нещо ново. Всяко поколение има своя прочит на поезията му, но едно остава непроменено – дълбокият смисъл, емоцията, липсата на фалш, искреността и нежният лиризм.

Всичко това, съчетано с неговата нетърпимост към позата, формализма, нагаждачеството и подли-

зурството го прави великан на духа, а характерното за него бохемство го издига до такива аристократи на Духа като Гьоте, Шопенхауер, Ницше, Едгар По, Артур Рембо и други. Нарекоха го „Принцът на българската поезия“ и това е напълно вярно и заслужено.

Въпрос: Какво влияние е имал той върху Вас? С какво ще го помните винаги?

Отговор: Аз не съм поет, но съм негов страстен почитател. Много добре познавам неговия живот. Има неща, които не са известни на хората, преди това с негови приятели, съм описал в моята книга „Сърцето на артиста“, посветена на 100-годишнината от рождението на баща ми. Книгата излезе през есента на 2015 г. Един екземпляр вече има в читалище „Паисий Хилендарски 1870“ в Балчик.

Това, което съм научил от чичо Иван, от баща ми – да бъдеш верен на себе си, да бъдеш искрен и пряк – това е най-вярната и най-правилна политика. Да не допуснеш своето ежедневие, еснафските дреболии да те завладеят, да замъглят съзнанието ти. И много да обичаш хората – с душа и сърце. Да ценещ доброта и вярно-то приятелство.

Човек, особено днес, може да изпадне в трудни, много трудни моменти. Но трябва да намери сили да се изправи. Важен е Духът! Нека бъдем като Иван Пейчев АРИСТОКРАТИ НА ДУХА и хора с големи и добри сърца!

Въпрос: Кое е любимото Ви негово стихотворение?

Отговор: Много са. Ще спомена някои от тях: „На пътствие“, „Ти винаги си с мен...“, „Не си отивай...“, „Капитанската шапка“ и т.н. Не мога никое от тях да предпочета. Всяко от тях носи незаменяемо чувство.

Въпрос: Имали сте щастието да видите приятелството между две творчески личности – Иван Пейчев и баща Ви. Разкажете нещо за това! Свиждали сме да чуваме много неща за съперничеството и не-

приязн между хората на изкуството, а във Вашата книга, посветена на баща ви, описвате съвсем друго – как всъщност са се допълвали и поддържали тези двама творци на изкуството.

Отговор: Да, така е. Докато Иван Пейчев е в Шумен, двамата приятели са неразделни. Това почва още от ученическите им години, а духовната им връзка и близост продължава до последния им дъх, макар и вече разделени – чичо Иван в София, баща ми – в Шумен. Има много спомени, някои дори комични. Голяма част от тях съм описал в книгата си, както Вие казахте. Те, двамата, нямаха какво да делят. Деляха само виното, когато седяха двамата на чашка и говориха дълго, дълго за изкуство. Затова приятелството им беше чисто, непорочно, дълбоко и трайно.

Мога да Ви разкажа не един спомен, но ще се спра на един съществен и много значим.

През далечната 1948 година баща ми си поръчал белгийски маслени бои на един приятел, който тогава пътувал в търговския ни флот. След време получава телеграма: „Боите дойдоха. Тръгвай за Варна!“ И баща ми тръгва, но насреща му, разгеле, Иван Пейчев. „Ваньо, морето виждал ли си?“. „Не, не съм.“ „Тръгвай тогава с мен. Ще отидем до Варна.“ И заминали двамата. Било е през септември, плажовете вече са празни. Отишли на всичко това са спомени на баща ми и негови приятели, съм описал в моята книга „Сърцето на артиста“, посветена на 100-годишнината от рождението на баща ми. Книгата излезе през есента на 2015 г. Един екземпляр вече има в читалище „Паисий Хилендарски 1870“ в Балчик.

Това, което съм научил от чичо Иван, от баща ми – да бъдеш верен на себе си, да бъдеш искрен и пряк – това е най-вярната и най-правилна политика. Да не допуснеш своето ежедневие, еснафските дреболии да те завладеят, да замъглят съзнанието ти. И много да обичаш хората – с душа и сърце. Да ценещ доброта и вярно-то приятелство.

Човек, особено днес, може да изпадне в трудни, много трудни моменти. Но трябва да намери сили да се изправи. Важен е Духът! Нека бъдем като Иван Пейчев АРИСТОКРАТИ НА ДУХА и хора с големи и добри сърца!

Въпрос: Кое е любимото Ви негово стихотворение?

Отговор: Много са. Ще спомена някои от тях: „На пътствие“, „Ти винаги си с мен...“, „Не си отивай...“, „Капитанската шапка“ и т.н. Не мога никое от тях да предпочета. Всяко от тях носи незаменяемо чувство.

Въпрос: Имали сте щастието да видите приятелството между две творчески личности – Иван Пейчев и баща Ви. Разкажете нещо за това! Свиждали сме да чуваме много неща за съперничеството и не-

Интервю: Бистра ВЕЛЧЕВА

Членове на Литературния клуб "Йордан Кръчмаров" пред паметника на майката на Димчо Дебелянов, изработен от скулптора Иван Лазаров. Фото: Людмила ПЕТРОВА

Литературен клуб, Балчик отбелязва 130-годишнината от рождението на Димчо Дебелянов в гр. Копривщица на 1, 2, 3 май 2017 г.

Живее доста отдавна в България, обаче има още много места и нови имена да откривам. Благодарение на Литературния клуб имах възможността да посетя гр. Копривщица. Името на града ми беше познато, защото е свързано с българското народно изкуство. НЧ „Просвета 1900“ с. Соколово вече 25 години участва във фолклорен преглед, който се провежда на всеки пет години. Чувах много пъти участници от двата соколовски състава да говорят за този фестивал – с голямо уважение и очакване на поредното успешно участие.

Това пътуване стана за мен едно много информационно, емоционално и познавателно преживяване. Градът се разкри и от другите си страни – като център на освободителната борба през 1876 г. и като родно място на много български обществени дейци. Този град ми се представи като ковчеже с бижута със своите исторически и културни ценности.

Никога преди не съм съзнавала напълно, че Априлското въстание е толкова свещено събитие за всички българи. Това малко балканско градче е свързано с много известни хора – Любен и Петко Каравелови, Георги Бенковски, Найдено Геров, Ненчо Палавеев, Тодор Каблешков, Димчо Дебелянов.

Нашата главна цел – поклон пред Димчо Дебелянов, но ние си спомнихме и преклонихме и пред други известни хора, които са свързани с този град, защото техните родни къщи са добре запазени и имат подредени експозиции, разказващи за техните семейства и за приноса на всеки от тях във Възраждането и укрепването на Отечеството.

Благодарение на своята активна гражданска позиция имената на тези хора са останали в благодарната памет на народа. Само един пример. Бяхме на вечеря в ресторант, в който има портрети на прочутите жители на града. Мария Горчева, която седеше до мен, веднага каза кой кой е. Това означава, че портретите на тези хора са добре познати. Другият член на клуба – Пенка Димитрова, прочете едно свое стихотворение, което също потвърждава това: „Да запомним образи светли... с българския дух на свободата“. Собственикът на ресторанта поиска

копие на стихотворението, за да го напише на стената, където вече има „Клетвата“ и „Кървавото писмо“.

130-годишнината от раждането на Димчо Дебелянов и посещението в неговата къща предизвика този мой въпрос: „Защо говорим за този човек, роден в далечната 1887 г. и който е загинал през 1916 г.? Защо поколения българи още го помнят, четат и рецитират неговите творби?“ Разбрах, че той не е изпаднал в забвение, неслучайно. Експозицията в къщата на поета даде отговор. Искам да цитирам думите за него от няколко личности.

Людмил Стоянов: „Димчо Дебелянов живя в една епоха на преломяване, в хаоса на преоценките, от които трябваше да се роди един нов свят.“

Атанас Далчев: „Димчо Дебелянов откри света в мига, когато трябваше да го напусне. С тази 5-6 стихотворения, писани на фронта малко преди смъртта, той постави началото на най-новата ни поезия.“

Йордан Мечкарлов (верен приятел): „Димчо умря непознат. Никой от големите поети и критици не му обръщаше внимание. До смъртта му никой не написа статия за него.“

Никой не написал статия за поета, но хората четели неговите стихотворения, статии, рецензиите и прозаични творби. Те привличали внимание и извикали интерес към личността на поета.

Димчо Дебелянов е роден на 28 март 1887 г. в Копривщица в сравнително заможно семейство. Смъртта на баща му през 1896 г. е трагедия за 9-годишния Димчо. Учи в Копривщица, Ихтиман и Пловдив. Завършва средното си образование през 1906 г. в София, където семейството се преселва през 1904 г. Същата година са отпечатани първите му стихотворения. През 1907 г.

Дебелянов се записва студент в Софийския университет и едновременно работи – дребен чиновник, стенограф, репортер.

По време на Първата световна война Димчо Дебелянов се записва доброволец на фронта. Там той заминава от нравствени подбуди и не изоставя поезията. Неговите стихотворения са създадени под сянката на смъртта, в реалните условия на война. На фронта поетът е намерил най-после своето душевно рав-

новесие. И като резултат от това – път към другите хора и към живота изобщо. За съжаление новият етап в творческото развитие на Димчо Дебелянов бил прекъснат със смъртта му на 2 октомври 1916 г. През 1931 г. костите му са пренесени от близките му приятели от Демир Хисар (Гърция) в Копривщица и са положени в двора на църквата Успение на Пресвета Богородица. През 1934 г. скулпторът Иван Лазаров вае фигура на седналата на прага майка. Оригиналът на паметника е в двора на родната къща на Дебелянов, а паметник-копие е поставен на гроба му.

Едно от най-известните стихотворения на Димчо Дебелянов, което разкрива едната от неговите мечти – Да се завърнеш в бащината къща

„О, скрити вопли на печален странник,
напрасно спомнил майка
и родина!“

Моя голяма изненада бе рецитацията на Мария Горчева и Ани Първанова, породена от духа на родната Дебелянова къща. Какво друго може да говори за истинско признание на един поет от познаването и дълбокото оценяване на неговото творчество.

Когато хората говорят за личната съдба на Димчо Дебелянов, те отбелязват лишения, жертви, тегобит. Той живее в постоянен конфликт с действителността и пориви на нежната душа. Преврежденната мъдрост му е позволила да види драматичната реалност на съдбата на българския народ и да предчувства катастрофата на националните интереси. Той носи душата на бунтар, но не може стоически да понаса ударите. Материалната мизерия, хорската злоба, интриги и цинизъм са причините за съприкосновението му с реалността, която е удушаваша и гнетяща. Димчо Дебелянов наистина има нещо, което го отличава от останалите. Поетът в него е чувствителен и със съвест. Неговата вътрешна съпротива, недоволството от живота намират отражение в творбите му. Духът му живее във висшия свят. Затова можем да говорим за една недостижима душевна хармония, за романтичните мечти, за духовни ценности, за високи чувства, присъщи само на най-нежния български поет Димчо Дебелянов.

Людмила ПЕТРОВА